

В статье анализируется уровень готовности будущих учителей музыки при использовании цифрового электромузыкального инструментария в профессиональной деятельности. Определены компоненты, которые учитывают специфику такой деятельности, показатели и уровни формирования готовности, обоснованы изменения в профессиональной подготовке, позволяющие сформировать достаточный уровень цифровой музыкально-инструментальной компетентности будущих учителей музыки для эффективной работы в условиях информатизации образования.

Ключевые слова: цифровой электронный музыкальный инструментарий, цифровая музыкально-инструментальная компетентность, медийный музыкальный проект.

In the article the level of readiness of future music teachers is analysed at the use of digital electronic musical instruments in professional activity. Components, that take into account the specific of such activity, indexes and levels of forming of readiness, are certain, changes in professional preparation, allowing to form the sufficient level of digital musical instrumental competence of future music teachers for work in informative education.

Key words: digital electronic musical instruments, digital musical instrumental competence, musical media project.

Руденко А. С., доцент кафедри педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ТВОРЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається сутність та специфіка підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до педагогічної творчості.

Ключові слова: творчість, творча діяльність, творча особистість, творчі здібності, підготовка вчителя музичного мистецтва, готовність, педагогічна творчість.

Постановка проблеми. Реальна практика сучасної української освіти потребує вчителя нової формації — творчого педагога, якому властиві професійна гнучкість, творча ініціатива, здатність до фахового зростання, готовність забезпечити умови творчого розвитку учнів у процесі навчання та в позаурочній виховній діяльності. Проте, як свідчить досвід, проблема підготовки майбутніх педагогів, а особливо вчителів

музичного мистецтва, в аспекті готовності до педагогічної творчості вирішується не повною мірою: недостатньою є професійно-педагогічна спрямованість студентів-музикантів; як самоціль — захоплення педагогами спеціальних дисциплін розвитком музично-виконавської майстерності студентів (інструментальної, вокальної, вокально-хорової, диригентської), недооцінка студентами-музикантами питомої ваги їх загальнопедагогічної підготовки до формування творчої особистості учня в освітньому процесі ЗОШ. Таким чином, виникає невідповідність між потребами особистості і суспільства в творчій професійній праці педагога та відсутністю скоординованої підготовки до неї майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої музично-педагогічної освіти. І хоча особистість педагога музичного мистецтва, як і кожної людини, формується протягом усього життя, вважаємо, що основу тих якостей, з якими він увійде в нову для нього сферу діяльності та в якій відбудеться його подальший розвиток як особистості, закладає вищий освітній заклад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема готовності педагогів до творчої професійної діяльності — одна із найважливіших для педагогічної науки. Видатні українські педагоги А. Макаренко та В. Сухомлинський вважали одним із головних завдань у підготовці майбутніх педагогів — розвиток їхнього творчого потенціалу та педагогічної майстерності. Предметом наукових досліджень окреслена проблема залишилася і сьогодні. Так, сутність підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності відображено у працях І. Беха, Н. Бібік, І. Зязюна, В. Галузинського, М. Євтуха, С. Мусатова, Н. Волкова, М. Бургіна, А. Наточія та ін. Окремі аспекти проблеми знайшли відображення у дослідженнях О. Абдуліної, А. Алексюк, Г. Балла, Н. Кичук, Н. Кузьміної, Д. Ніколенко, О. Олексюк, Р. Хмелюк, Н. Хмель, А. Щербакова та ін. Шляхи вдосконалення професійної підготовки педагога до творчої навчально-виховної діяльності висвітлено в працях Ю. Бабанського, Н. Гузій, В. Загвязинського, В. Кан-Калика, М. Поташника, С. Сисоевої та ін.

Навчально-методичний аспект підготовки музично-педагогічних кадрів знайшов висвітлення в працях В. Веденської, С. Козлова, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Г. Шевченко та ін. Специфіка підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до музично-просвітницької діяльності розглядається в дослідженнях Л. Масол, І. Полкової, Е. Скуратової; розвиток ораторської майстерності вчителя музичного мистецтва досліджується в працях Н. Бабич, Є. Ножин; особливостям підготовки педагога до проведення позакласної музично-виховної роботи в школі присвячені дослідження О. Апраксіної,

Л. Дмитрієвої, Н. Черноіваненко та ін. Отже, незважаючи на значні здобутки науковців у вирішенні проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів, вважаємо, що вона потребує подальшої розробки в аспекті забезпечення готовності студентів напряму підготовки «Музичне мистецтво» до педагогічної творчості.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розкриття специфіки та змісту підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої педагогічної діяльності (на прикладі навчальної дисципліни «Педагогічна творчість»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення наукової літератури, пов'язаної з питаннями творчості, творчої особистості, творчих здібностей, творчої діяльності дозволило констатувати, що в загальноприйнятому розумінні творчість — це процес створення нового, раніше не існуючого в «об'єктивному» (суспільно значущому) або «суб'єктивному» (особистісно значущому) планах. Поняття «творчість» застосовується для характеристики власне процесу діяльності, результатів цієї діяльності (продуктів творчості) і особистості, здатної здійснювати цю діяльність (творчої особистості). Педагогічна творчість у наукових дослідженнях розглядається як найважливіший критерій якісного становлення особистості вчителя сучасної школи, який виявляється, насамперед, у соціальній потребі у творчій праці (Н. Кичук); як діяльність, спрямована на формування особистості учня як суб'єкта життєтворчості (З. Левчук); як інтегративна якість особистості педагога, структурними компонентами якої є: професійна спрямованість, професійне самоусвідомлення, професійне мислення, діагностична культура (З. Левчук); як діяльність, пов'язана з вивченням педагогічного досвіду, педагогічної майстерності вчителів, самопізнанням, саморозвитком, самовдосконаленням (І. Зязюн, Н. Кичук) [1, 14–15]. Отже, розуміння дослідниками педагогічної творчості зводиться до творчої діяльності педагога і учня у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності, результати якої ведуть до їхнього розвитку та саморозвитку.

Специфіка вияву творчості, перш за все, концентрує увагу на феномені «творчої особистості» (В. Андреев, Д. Богоявленська, Н. Гузій, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка, В. Шубинський). В межах цієї статті акцент на «творчій особистості» вважається важливим у зв'язку з тим, що при розв'язанні проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до педагогічної творчості формування його як творчої особистості є питанням першочерговим. «Творчий учитель, — за С. Сисоєвою, — це творча особистість з високим ступенем розвиненості мотивів, характерологічних особливостей і творчих умінь, що сприяють успішній творчій педагогічній діяльності, і яка, внаслідок спеціальної

професійної підготовки та постійного самовдосконалення набуває знань, умінь і навичок педагогічної праці, оволодіває уміннями формування творчої особистості учня у навчально-виховному процесі» [2, 98]. Здатність педагога до творчості — це інтегративна якість особистості, яка, на нашу думку, включає професійно-педагогічну компетентність, творчі здібності та професійно важливі риси особистості, що формується шляхом цілеспрямованого комплексного впливу змісту, форм і методів навчання на особистість майбутнього педагога. Підготовку майбутніх вчителів музичного мистецтва до педагогічної творчості ми розглядаємо, з одного боку, як здатність і готовність майбутніх педагогів до формування і розвитку творчої особистості учнів в процесі їх навчання і виховання, з іншого, як саморозвиток і професійне самовдосконалення майбутніх вчителів.

Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої освіти відрізняється значною складністю, різнобічністю, оскільки вона синтезує, з одного боку, музичну підготовку, з другого — загальнопедагогічну. Музична підготовка, пов'язана з виконавською (інструментальною, сольною, хормейстерською) та музично-просвітницькою діяльністю (розумінням, трактуванням, оцінкою музичних творів та вмінням донести теоретичні знання в захоплюючій формі учням тощо), здійснюється під час вивчення циклів спеціальних дисциплін.

Загальнопедагогічна підготовка студентів-музикантів до виконання обов'язків класного керівника, керівника дитячих студій, ансамблю, режисера шкільних заходів, мультимедійних проектів відбувається в процесі вивчення психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін. В цілому ці два напрями підготовки інтегруються й активізуються за умов комплексного й компетентнісного підходів до професійного зростання музично-педагогічних кадрів освіти. Здійснення системи цілісного педагогічного впливу в умовах вузівського навчання з опорою на єдність формування загальнопедагогічних і спеціальних творчих якостей майбутніх вчителів музичного мистецтва здається можливим за умов оновлення змісту навчальних програм шляхом підсилення їх творчої, практичної та професійної спрямованості. Це має сприяти розвитку у студентів здатності до педагогічної творчості, розвитку творчих можливостей учнів, бажання реалізовувати власну професійну місію. Саме з таких позицій ми виходили, розробляючи робочу навчальну програму дисципліни «Педагогічна творчість». У логіці структури означеної навчальної дисципліни ми спиралися на методичні поради до розробки змісту курсу «Основи педагогічної творчості» С. Сисоевої [1].

Мета курсу дисципліни «Педагогічна творчість» — формування системи знань щодо сутності творчої діяльності, її психофізіологічних

основ, специфіки педагогічної творчості; розкриття основних рис творчої особистості, оволодіння методами оцінювання рівнів творчих можливостей окремого учня та учнівських колективів; оволодіння технологією планування творчої навчальної діяльності учнів та педагогічною технікою, культурою педагогічного спілкування.

Завдання дисципліни — засвоєння методів дослідження педагогічної творчості та перспектив її розвитку як науки; ознайомлення зі структурою творчого педагогічного процесу та психолого-педагогічними умовами формування творчої особистості (педагога і учня); розвиток професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів з означеної проблеми; формування знань щодо основних напрямів, змісту, методів, форм виховання, самоудосконалення, самовиховання творчих здібностей особистості.

За результатами вивчення курсу дисципліни будуть сформовані педагогічні компетенції, а саме: здатність до аналізу та оцінювання педагогічної діяльності та її суб'єктів; володіння механізмами формування і розвитку творчої особистості учня в умовах освітнього процесу ЗОШ засобами музичного мистецтва; планування й організація індивідуальної та колективної творчої музично-естетичної діяльності учнів; добір оптимальних методик творчого розвитку учнів на уроках музики та в позаурочній виховній діяльності.

У структурі робочої навчальної програми виокремлено два змістові модулі.

Змістовий модуль 1. *Сутність і специфіка творчої педагогічної діяльності вчителя.* Передбачає ознайомлення з історією розвитку педагогіки творчості; сутністю, особливістю та специфікою педагогічної творчості вчителя, необхідністю творчого характеру професійної діяльності вчителя; психофізіологічними основами творчої діяльності; сучасними науковими підходами до поняття «творча особистість» та її структури, класифікацією типів творчої особистості, стадіями розвитку творчої особистості, впливом соціальних факторів на формування творчих можливостей особистості, структурою творчої особистості вчителя.

Змістовий модуль 2. *Організація творчої діяльності учнів і вчителів в освітньому процесі ЗОШ.* Цей модуль спрямований на ознайомлення студентів-музикантів з сутністю особистісно орієнтованого навчання, діалектикою закономірностей, принципів і правил розвитку та саморозвитку, виховання та самовиховання творчої особистості; особливостями творчої навчальної діяльності учнів; технологією планування й організації співробітництва, співтворчості, співдружності педагога і учня на уроці та в позаурочній виховній діяльності; евристичними методами розв'язування творчих задач; технологіями розвитку

педагогічної творчості, психолого-педагогічними умовами, що сприяють творчій педагогічній діяльності, формами творчої педагогічної діяльності; діяльністю педагогів-новаторів з формування творчої особистості учнів в освітньому процесі ЗОШ.

Підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої педагогічної діяльності здійснюється під час лекційних занять, що складає теоретичний компонент підготовки (за С. Сисоевою). Семінарські заняття, індивідуальна робота та самостійна пізнавально-пошукова діяльність студентів складає зміст емпіричної та практичної підготовки. Особливу цінність у цьому аспекті має індивідуальна навчально-дослідна діяльність студентів. Вона є видом позааудиторної індивідуальної діяльності, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Зміст ІНДЗ дисципліни «Педагогічна творчість» – підготовка колективного проекту діяльності студії «Музичне джерело». Вимоги до виконання роботи: розробка концепції студії (мета, завдання, обґрунтування напрямів, змісту, структури діяльності); розробка плану роботи студії; опис етапів становлення студії та її діяльності; характеристика основних труднощів, з якими доведеться зіткнутися, способів і шляхів їх подолання. Цей вид навчального проекту передбачає сумісність дій студентів, мета яких для всіх учасників спільної діяльності єдина, але при цьому кожний учасник має власні завдання, умови їх вирішення. Сумісні дії об'єднують студентів, сприяють досвіду співтворчості, співдружності, творчої взаємодії, що дозволяє ефективніше вирішувати творчі завдання. Отже, колективний навчальний проект, як форма виконання ІНДЗ, дає можливість студентам-музикантам не тільки систематизувати, узагальнити, закріпити знання та практично їх застосувати в нових умовах, а й удосконалити навички колективної творчої діяльності.

Виконання завдань для самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» передбачає: розробку творчих ігор для учнів, написання методичних рекомендацій для вчителів, есе, підготовку програм творчого розвитку учнів та вчителів у освітньому процесі ЗОШ і т.д. Таким чином, майбутній педагог отримує практичну підготовку до творчої педагогічної діяльності. Представлення результатів виконання самостійної роботи, індивідуальних навчально-дослідних завдань здійснюється в атмосфері доброзичливості, відкритості, довіри, підтримки, а отже, емоційності. Емоції активізуються за умов консонансу позитивної спрямованості студентів до майбутньої педагогічної діяльності і здатності самого викладача до професійної творчості та самореалізації.

Висновки. Потреба подолання суперечності між існуючим станом підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва і новими вимогами суспільної практики потребує удосконалення їх готовності до педагогічної творчості. Педагогічний процес, спрямований на здійснення такої підготовки, має реалізовуватися на основі комплексного та компетентнісного підходів, через застосування таких форм навчальної діяльності, що максимально забезпечать майбутнім вчителям музичного мистецтва потребу у самореалізації, професійно-педагогічну компетентність, а отже, готовність до творчості в педагогічній діяльності.

ДЖЕРЕЛА

1. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості / С. О. Сисоєва. — К. : Міленіум, 2006. — 344 с.
2. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С. О. Сисоєва. — К. : Поліграфкнига, 1996. — 406 с.

В статье раскрывается сущность и специфика подготовки будущих учителей музыкального искусства к педагогическому творчеству.

Ключевые слова: *творчество, творческая деятельность, творческая личность, творческие способности, подготовка учителя музыкального искусства, готовность, педагогическое творчество.*

The article reveals specific of preparation for teaching art of future teachers of music.

Key words: *Creativity, creative activity, the creative personality, creative ability, training of teachers of music, readiness, pedagogy of creativity.*